

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IX No. 12
18 MARTIE 1928

În acest număr: *Lovitura dela Geneva de Octavian Goga; Rugăciune poezie de D. Ciurezu; Un politician de proveniență chesaro-cră-iască de I. Lupaș; Om și lege de I. Agârbiceanu; Generalul Averescu de Alexandru Hodoș; Din român — sârb de P. Nemoianu; Pe marginea unei scrisori de D. I. Cucu; Literatură și cultură de Al. Lascarov-Moldovanu; Cronica politică: Partidele în ajunul crizei, Consfătuirea dela Cluj de Ion Balint; Gazeta Rimată: Parlamentul de Abdul-Bacșiș-Meremet; Insemnări: Gohurile bugetare, O nouă definiție, Sentințe literare, Teodor-escu Sion, Căetan și democrația, etc.*

CLUJ

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. N. IORGA No. 2

UN EXEMPLAR 10 lei

Țara Noastră

Lovitura dela Geneva

A venit, în sfârșit, și lovitura din afară ca o codificare tragică a slăbiciunii dinăuntru.

Soluția dela Geneva în chestiunea optanților unguri e, în adevăr, o știrbire catastrofală a prestigiului nostru de stat. Nu sunt de examinat acum în pripă consecințele crudei încercări, la care am fost supuși. Nu e momentul potrivit pentru profeții, tocmai a doua zi după ce toate grupările politice din țară au afirmat din nou dreptatea României, care a fost nesocotită. Ceea ce trebuie reținut însă cu o nemiloasă sinceritate, e situația extrem de dificilă în care am fost puși prin votul Ligii Națiunilor. Deunăzi la Geneva diplomația noastră a suferit un eșec, care echivalează cu cel mai trist certificat, pe care țara l-a obținut cândva în materie de politică externă. Subt apăsarea loviturii ce ni s'a dat, înzadar căutăm o clipă în trecut cu care să asemănăm incurcătura prezentului. Nu România în granițele ei actuale, ieșită biruitoare din marele război alături de națiuni, care păreau a-și fi pecefluit cu sânge alianța ce ni-au oferit, dar nici Regatul de ieri nu înfățișază în istoria lui un astfel de punct critic, care să fi afins amorul propriu al unui neam. De pe vremea unirii Principatelor și până deunăzi, noi n'am avut nici o problemă, care să ne fi pricinuit izolarea internațională, de care ne-am împărtășit la ultima ședință a Ligii Națiunilor. Pe vremea lui Cuza, subt protecțiunea Franței, subt Regele Carol în constelația Triplei Alianțe, în zilele Regelui Ferdinand primind ajutorul Aliaților, noi am avut totdeauna o platformă de sprijin pe continent și ducând la bun sfârșit mai curând sau mai târziu străduințele noastre nu ne-am resimțit niciodată de acea singurătate penibilă, care în politică e aproape totdeauna vecină cu nenorocirea.

Hotărârea dela Geneva, indiferent de viitoarea deslegare a chestiunii, ne trece pe dinaintea ochilor acest sentiment neobișnuit de părăsire, pe care nu l-am cunoscut încă. După diversele peripecii ale unei controverse între noi și unguri, după cercetarea îndelungă a litigiului, care angajase onoarea țării, ne pomenim peste noapte fără nici o pregătire prealabilă ostracizați în acordul unanimității prietenilor și adversarilor noștri recenți. E o situație lamentabilă, fără precedent, o adevărată derută, de care n'am mai înregistrat, această solidaritate unanimă a tuturor împotriva noastră.

Trecută în laboratorul partidelor, supriza va fi examinată, de sigur, cu migăleală. Se vor deslega în curând mai multe laturi obscure și se vor stabili răspunderile. Din primul moment, când ni s'a transmis vestea, nedumeririle cresc ca o avalanșă. Prin ce vertiginoasă evoluție s'au prăvălit raporturile noastre cu străinătatea? — se întreabă cu mirare orice creier echilibrat. N'a trecut nici un an dela căderea guvernului Averescu, care prin fapte văzute de toată lumea, nu prin vorbe, a probat relațiunile cele mai excelente cu marile puteri, și sub oblăduirea actualului guvern am isbutit să batem recordul solitudinii. De ce-am fost părăsiți? La sesiunea din toamna trecută ne-am ales cu opoziția răspicată a Italiei și Germaniei, — acum și-a modificat atitudinea și Anglia, iar în ceasul din urmă, încercuții de-o atmosferă înghețată, n'am mai putut capta nici bunăvoința d-lui Briand măcar, care până ieri își făcuse o nobilă tradiție din rolul de ambasador al revendicărilor românești. Prin ce miracol au amuțit toate impulsurile de simpatie? Să fie la mijloc un triumf al propagandei ungurești cu Rothermerii ei, să fie un crâncen răspuns al unor forțe oculte cu vaste ramificări, pentru geamurile dela Oradea-Mare, cum face cu ochiul presa patriotică dela București, să fie o înscenare savantă a unor cercuri financiare indispuse de pipăirile d-lui Vintilă Brătianu după împrumut, sau avem aface cu falimentul politiceii noastre externe, sub auspiciile unui guvern nepriceput? Tot atâtea puncte de întrebare, care cer grabnice lămuriri, fără ca dela masa de scris cineva să le poată desluși acum. Un lucru pare cert pe seama oricărei judecăți normale: retragerea fără amânare a actualului guvern și înlocuirea lui printr-o nouă formațiune, care va trebui să încerce rectificarea situației noastre internaționale, înainte de luna Iunie, când chestiunea optanților va fi repusă în consiliul dela Geneva.

* * *

Lăsând însă la o parte toate aceste probleme, pe care vremea le va descifra, nu putem trece cu vederea lipsa de adâncime și de seriozitate a spiritului public la noi, care în timpul din urmă a fost sustras cu totul preocupărilor de stat, pentru a fi asvârlit sau în măruntă bălăli de partid, sau în scotociri meschine la umbra păcatului. La adăpostul unei guvernări sub care s'a risipit principiul autorității în toate domeniile, nivelul intelectual și moral al societății noastre a scăzut deabinele. În bălăcăreala zilnică, de care țara se lasă stăpânită

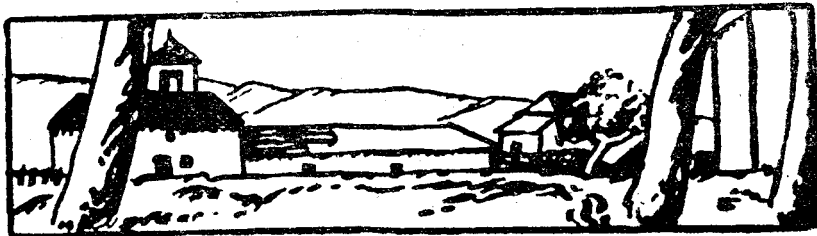
s'au eclipsat în conștiința publică adevărurile de existență, și ca sub o ploaie de funingine, orizontul s'a întunecat împrejurul nostru. În vreme ce peste hotare toți vecinii mari și mici au răscolit credințe și-au ținut într'o continuă trezvie nervii deaproapelui, aici voința s'a atrofiat, idealurile colective au fost scoase din circulație, iar patriotismul, ca o religie preistorică, a început să stârnească zâmbetele și gluma tuturor imbecililor. Luați presa, bunăoară, prin care respiră și cerebralitatea și simțirea unui popor, și convingeți-vă în două minute, până la ce grad de inconștiență și-au coborât aceste țipare, care în alte părți sunt o trâmbiță de alarmă. Unde ați desprins de luni de zile accentele grave ale situației de azi, unde flacăra purificatoare? În țigănia reciprocă, în acțiunea „pentru Bujor“, în faimoasa afacere a „stupefiantelor“, sau în interminabilele detalii ale crimei lui Găetan?

Da, ne-am coborât jos de tot...

În această discordare generală, lovitura dela Geneva vine ca un pumn în obraz, aplicat cu brutalitatea elementară a catastrofelor, care sguđuie toate resturile de energie. Puterea de reacțiune de care vom fi capabili în aceste zile, când destinul ne scutură din somn, va avea să arate lumii și nouă înșine dreptul nostru la viață.

OCTAVIAN GOGA

Rugăciune

Doamne,
în țarina
pe care ar,
pe care cânt,
pe care cresc,

când mugurii rodind se desvelesc
și ulii lin în înălțimi rotesc;
În țarina und' mă 'ntâlnesc
cu dimineața umedă și rece,
și-amurgul rumenit de asfințit;
În țarina unde presimt,

și grindina
și vântul
și zăpada,

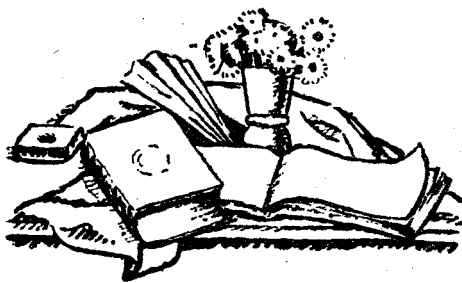
acolo, Doamne, eu Te simt
mai nepătruns, mai mare,
când viața mea se bucură de soare
și fruntea mea îmi arde de sudoare,
acolo, Doamne, eu Te simt
îndurător și mare,
în legănarea lanurilor ape,
și răsuflarea Ta o simt aproape
în mirosul de miriști și ogoare...

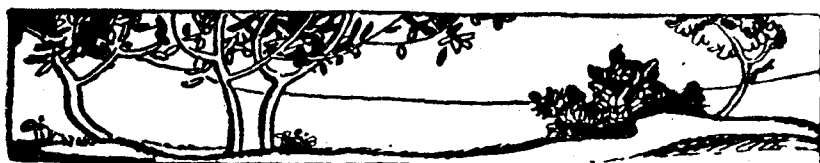
Doamne,
în țarina unde mă bucur
și bucuria mea mi-o scutur,
ca fâlfăirea unui joc de flutur,

cătând un nor,
o aripă 'nsoțită de cocor,
un murmur de pădure,
un izvor,

fii Doamne bun, fii Doamne 'ndurător,
cu pașii mei mărunți de trecător,
cu gândul meu — o ciocârlie 'n zbor —
cu sbuciumul — răsurelor ce 'nflor —
cu viața mea — un vierme târâtor —
fii Doamne bun, fii Doamne 'ndurător.

D. CIUREZU

Un politician de proveniență chesaro=crăiască

Răposata monarhie habsburgică a transmis statelor succesoriale, pe lângă o sumă considerabilă de elemente utile, productive în diferite domenii ale vieții publice, și un număr oarecare de politicieni crescuți în școlile ei, formați sub oblăduirea pajurei bicefale și împodobiiți cu tradiționala trufie chesaro=crăiască. Din activitatea lor politică, desfășurată în cadrele noilor state naționale, au ieșit la iveală mai ales două însușiri, pe cari bărbatul de stat englez Harley le descoperise încă din secolul XVIII ca note comune ale politicianilor din Austria, spunând despre ei că se distingeau prin „o aroganță atât de mare, pe cât de mare le era ignoranța...”

Cea dintâi însușire îndeamnă pe politicianii, cari nu se pot emancipa de sub influența școlii străine, să privească aproape totdeauna cu dispreț, adeseori cu compătimire, situațiile și întocmirile mai primitive ale vechilor nuclee de state naționale, împrejurul și cu ajutorul cărora s'au putut crea țările întregite prin sacrificiile războiului mondial. Iar a doua îi împiedecă să pătrundă rostul împrejurărilor istorice, să vadă clar realitatea contingentelor politice și să înțeleagă postulatul categoric, care în locul accentuării neconținute a unor deosebiri reale sau imaginare între vechii și noii cetățeni ai statelor întregite, impune tocmai în interesul consolidării lor a se scoate cât mai mult în evidență și a se valorifica notele comune, punctele de apropiere care, slavă Domnului, sunt și ele destul de numeroase între fiii aceluiaș neam, între cetățenii aceleiași țări.

Tipul reprezentativ al acestui sgomotos, dar steril politicianism de proveniență chesaro=crăiască îl înfățișează Stefan Radici, care prin atitudinea sa plină de contradicții, de cotituri și de zigzaguri a reușit să atingă, mai mult decât toți tovarășii săi de tradiție habsburgică, extremele tacticianului ultraist, plimbându=și inconsecvența politică din pragul temniței până la treptele tronului, dela republicanismul croat, autonomist și federalist, până la dinasticismul centralizator, care l= a așezat ca ministru al instrucțiunii publice în guvernul prezidat de răposatul Nicola Pașici. Ignorând complect realitățile politice și necesitatea de consolidare a noii sale patrii jugoslave, Radici era neobosit

în agitațiile grandilocvente pentru constituirea unei republici croate țărănești, în cadrele regatului jugoslav întregit. De câte ori se întâmpla, să nu-i fie pe plac — și nu-i era aproape niciodată — afitudinea Parlamentului și a guvernului din Belgrad, nu se sfia să ceară împreună cu numeroșii săi partizani „*dietă de stat*“, separată la Zagreb. Îndrăzneala lui a depășit orice limită în tentativele de alianță, când cu Rușii sovietelor, când cu Ungurii lui Horthy, din care pricină a trebuit să ia contact și cu temnița, care îi oferise câțiva timp ospitalitatea, ca unui delicvent de înaltă tradare.

Prin atâtea tribulațiuni benevole a ținut să treacă trufașul politician de marcă chesaro-craiască înainte de a ajunge la concluzia, că colaborarea sa și a partidului țărănist croat cu guvernul lui Pasici din Belgrad era o necesitate de neînălțurat. Adevărat că colaborarea aceasta n'ă fost de lungă durată. Ea semnifică totuși un pas de progres în tendințele de închegare a regatului sârbo-croato-sloven. Strașnicul autonomist republican a simțit nevoia de a se pocăi, după eliberarea din temniță, și de a căuta să justifice, înainte de a intra în guvern, toată propaganda lui de mai înainte, înfățișând-o ca o simplă chestiune de *tactică politică* — necesară, dupăcum afirma, într'un interview dela 1925 — din motiv că „*numai prin republicanism* putea fi răpus în Croația *habsburgismul* și înlăturat pericolul *clericalismului*, care împiedecă unificarea națiunii croate cu sârbii, câtă vreme ea nu va fi liberată de sub influența Romei“. Nu se poate tăgădui, că influența aceasta e un fenomen de ordin general — dar nu de o poștrivă de acut — în toate statele naționale întregite după prăbușirea monarhiei habsburgice. Caracterul ei permanent agresiv și militant, a contribuit la sporirea îndărăjirii croaților „civilizați“ contra sârbilor „balcanici“, a pornit la ofensivă aprigă pe slovacii autonomiști ai părintelui Andrei Hlinka, împotriva cehilor „scamatori“, dupăcum vedem că încearcă și la noi, dar fără șanse de reușită, să întărate pe „occidentalii“ dela Someș contra „grecilor ziși ortodocși“ de pe malul Dâmboviței.

Omogénitatea indestructibilă a poporului nostru și simțul de moderațiune al conducătorilor lui, între cari nu se găsește decât un număr disparent de extremiști, au scutit până acum România întregită de exagerările, pe cari un Radici a izbutit să le arunce în mod destul de inoportun în viața politică a Jugoslaviei. După alegerile sălbatică prezidate de liberali în primăvara anului 1922, un fost șef de resort în Consiliul Dirigent al Transilvaniei a făcut, e adevărat, propunerea de a se convoca din nou „marele sfat național“ la Alba Iulia, ca un fel de protestare contra Parlamentului central din București. Nu s'a găsit însă absolut nimenca între parlamentarii ardeleni, să sprijinească o astfel de propunere, care a răsunat ca glasul celui ce strigă în pustie. Tot astfel amenințările puerile cu o eventuală revizuire a hotărârilor dela Alba Iulia nu au fost niciodată luate în serios. Doar în timpul din urmă încep a se auzi glasuri belicoase, că lupta „pentru dărâmarea guvernului“ ar trebui înăsprită și orientată fără nici o șovăire spre radicalismul lui Radici.

Apare firește destul de ciudat, să se gândească cineva la aplicarea metodelor radicești acum, după ce convertirea politică a inițiatorului lor a făcut progrese așa de considerabile, încât regele Alexandru după terminarea ultimelor alegeri pentru Parlamentul Iugoslaviei a crezut sosit momentul, să însărcineze pe republicanul federalist și antidinastic de odinioară cu formarea noului guvern regal. Radici a primit, dar nu a fost în stare să îndeplinească acest mandat. S'a poticnit probabil sub povara multiplelor sale tribulațiuni și inconsecvențe.

Insuccesul acesta l-a îndemnat să înceapă o nouă ofensivă vi-guroasă împotriva Belgradului. Aliindu-se acum cu sârbul din Croația: Pribicevici, care îl stigmatizase mai înainte ca pe un „comedian politic“, chiamă din nou pe toți nemulțumiții din teritoriile alipite la luptă energică împotriva „barbarismului sârbesc“, pentru „salvarea culturii și a civilizației occidentale“. În întrunirile, la cari defilează cu muzici în frunte „legiunile“ numeroșilor săi partizani, nu ezită să declare că „croații au acum o soartă mai rea decât sub unguri“ și să amenințe că-și va revizui atitudinea față de noul stat jugoslav sau că își va înăspri metodele de luptă pentru dărâmarea definitivă a sistemului politic din Belgrad.

Citind declarațiile lui recente, este imposibil să nu descoperi sorgința lor comună cu a unor declarațiuni similare rostite și la noi în repetate rânduri de cătră ceice nu au reușit până acum să-și desfacă cugetarea și acțiunea politică din mreșile paianjenșului chesaro-crăesc dela Viena și dela Budapesta. Nu este o afinitate sufletească, nici o deplină identitate a situațiilor postbelice sorgința, din care isvorăsc aceste declarațiuni, ci e influența postună a habsburgismului imperialist, care deși răpus definitiv, cearcă să-și prelungească trufia și ignoranța prin atitudinea unor întârziati, dar infatigabili discipoli ai săi.

Cazul lui Radici ar putea fi instructiv pentru toți ceice se gândesc la aplicarea metodelor lui, întrucât e propiu să-i convingă, că pentru consolidarea nouilor state naționale nu sunt tocmai potrivite însușirile descoperite de englezul Harley la bărbații de stat ai Austriei și devenite în cursul timpului tradiții imutabile în școala politicianismului chesaro-crăesc.

I. LUPAȘ

Om și lege

Srăvechea înțelepciune populară spune, cu precizia ce caracterizează adevărul cules din experiența milenară, „omul sfințește locul“. Cu priceperea, cu hărnicia, cu munca lui, el „sfințește“ în înțelesul maximei populare, nu numai petecul de pământ care, în mâna celui slab a produs spini și polomidă, iar în stăpânirea celui harnic, roadă îmbelșugată, — ci întreg materialul cu care lucrăm în alcătuirea vieții. Valori materiale ori valori spirituale prețuiesc atât, când sunt puse la bătaie, cât prețuiește mâna pe care au încăput, cât prețuiește omul pus să le întrebuițeze. Omul singur dă preț tuturor acestor valori, ca și întregului organism social la care s'a putut ajunge prin lupte de veacuri, ca și legilor chemate să fie puse în slujba acestui organism, pentru fericirea colectivității.

Legile, și cele mai bune, mai desăvârșite, rămân literă moartă, rămân în colecțiile tipărite pe cheltuiala Statului, dacă nu se arată implinitorul lor, omul. Și iarăși, chiar legi de jumătate, improvizații trecătoare, sau legi făcute anume pentru a avea porțițe de ieșire pentru unii, ajunse pe mâna unui om întreg, cinstit, căruia-i poruncește conștiința și demnitatea lui de om, pot fi folositoare, după cum cele bune ajunse să fie păzite și executate de oameni fără conștiință, pot ajunge un dezastru pentru viața socială, pentru cea națională și de Stat.

„Omul sfințește locul“.

Dar tot el sfințește legea și dreptul, slujba, altarul sau catedra, ca și târnăcopul sau minusculul instrument de muncă: acul.

* * *

Din felul cum într'o țară se aplică dreptatea socială se execută legile pe toate terenele vieții de Stat, decenii de-arândul, generații de-arândul, se naște așa numitul sistem de guvernământ, numire care nu cuprinde numai felul de guvernare în statele constituționale, ci întreaga mașinărie de Stat, dela administrație până la justiție, dela serviciul de siguranță dintr'o comună până la armată.

Dela unire cititorii ziarelor noastre, ascultătorii vorbitorilor dela întrunirile populare, pereții Parlamentului român, au auzit atacuri vehemente împotriva sistemului de guvernare din țara noastră.

M'am numărat și mă număr și eu între cei adânc nemulțumiți cu sistemul nostru de guvernare. Dacă am însuși numai câteva însușiri înrădăcinate în acest sistem, credem că nemulțumirea e îndreptățită: Lipsa de continuitate, de stabilitate, aplicarea sau neaplicarea legii după insul care-i în fața ei, superficialitatea, venalitatea și bacșisul, raiul protejatului politic chiar când e nedemn, lipsa cautiunilor pentru „ai noștri”, -- iată numai câteva calități ale sistemului politic luminător.

Și toate aceste piedeci grele, fundamentale în buna chivernisire a unei țări, în contrast esențial și perpetuu cu însușirile de rasă ale nației noastre... Până la o mai îndelungată experiență să ni se permită a socoti contrastul ca rezultatul ciocnirii dintre neamul băștinaș și o parte însemnată din cel suprapus nedeplin încă romanizat, și ca o moștenire, mai ales, a epocelor de umilințe prin care a trecut nația noastră nu numai în nouile provincii, ci mai ales în principate, sub dominația străine.

De zece ani toată lumea strigăm: joc cu sistemul politic de până acum! Statul român are nevoie de consolidare lăuntrică, de apreciere peste graniță, ceea ce nu putem avea pe lângă felul cum suntem chivernisiți. Trebuie asigurată posibilitatea cinstei, răsplata muncii, satisfacția celor buni și harnici, simțul siguranței și al demnității de om, al mândriei de român, pentru a *simți* căldura patriei comune. Și e nevoie de soliditatea tuturor actelor care ne leagă de străinătate pentru a avea concursul și stima acesteia, de care nu ne putem lipsi.

Vrem regenerare și viață nouă!

* * *

Dar, din nenorocire, în fața unei probleme așa de capitale pentru viața și viitorul tânărului Stat român, uităm aproape cu toții înțelegerea poporală: „omul sfințește locul”. Aproape toți suntem iluzionați de același mijloc simplist de îndreptare: schimbarea guvernului!

Dar un sistem politic nu se schimbă cu guvernele, cu partidele, ci cu *oamenii*. Avem nevoie de oameni cari sunt vrednici să „sfințească” și guvernul, și legiferarea, și administrația, și justiția, și armata. Avem nevoie arzătoare de *altă conștiință omenească* în toți aceia cari au o parte în mecanismul Statului. Intre om și lege, între el și ordinul superiorului, e nevoie să rămână mereu judecător suprem conștiința etică și conștiința națională.

Ei bine, de unde luăm pe acești oameni? De unde să luăm atâția de câți avem nevoie? De sigur simplista concepție de partid care ne dă și susține actualul sistem politic, dă imediat răspunsul: „Dintre ai noștri. Noi avem destui oameni din aluat nou, așa cum îți trebuie dumnitale”.

Dar dela unire, cine s'a îngrijit, rogu-vă, să ne dea astfel de oameni? Să ni-i crească, dacă nu avem destui? Să-i adune într-o tabără pe cei pe care-i avem?

În loc de a ne îndrepta în cei zece ani dela unire către omul „care să sfințească locul”, către cel care singur poate face bună chiar

o lege rea, — băgăm de seamă că aproape aceleași patimi și slăbiciuni zbugiumă pe membrii tuturor partidelor politice.

După o părere, oamenii noi cari am putea sfinți legea, am fi aceia cari numai de zece ani suntem în cadrele noului Stat național. Noi n'am moștenit sistemul politic dominant.

Dar cercetați luptele înverșunate dintre românii aceleiași provincii, împărțiți pe partide politice, urmăriți ce calități manifestează, și cum, în sânul aceleiași organizații politice chiar, își spală rufele, și veți vedea că omul ce ne trebuie pentru a sfinți legea, în bună măsură încă nu-l avem, trebuie căutat de-acum încolo.

Și atunci, revine întrebarea: de unde luăm pe omul care sfințește locul? Ce au făcut partidele politice în zece ani pentru a-l pregăti, ce a făcut Statul, ce a făcut familia, școala, întreaga educație? Și dacă partidele politice au reușit numai să corumpă și o parte din materialul bun ce îl aveam, iar altele cred că-l au fiindcă nu l-au pus încă la încercare, cum se poate crede că fără oameni noi se poate izbăvi nația de un sistem politic umilitor și detestat?

O nouă, cinstită și dreaptă executare a legii, — e omul.

O justiție care să fie temelia Statului, — e omul.

O armată bine aprovizionată, — e omul.

O furnitură cinstită pe seama Statului — e omul.

Și așa mai departe.

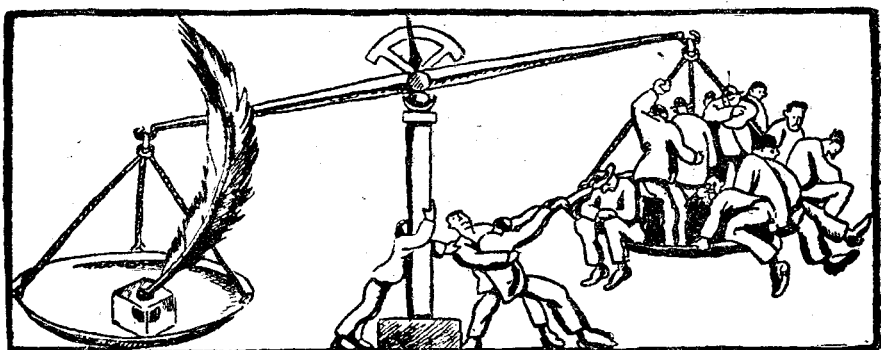
Și nu-i evident pentru oricine că *omul nou*, în înțelesul singur acceptabil, omul de care avem nevoie să schimbăm sistemul politic, omul care „sfințește locul“, nu e de căutat numai între cei cari nu au fost puși în fața ispitei, cari n'au fost puși la încercare, ci între toți cetățenii, bătrâni și tineri, depe amândouă versantele Carpaților?

Și atunci naște întrebarea: Voind să schimbăm un sistem politic, pentru ce strigăm: *Jos guvernul?* când lozinca singură salvatoare de zece ani, și încă mulți înainte, trebuie să fie: *toți cei întregi și harnici uniți-vă!*

Și, a doua întrebare: Pentru ce, de zece ani, politicienii români nu se îngrijesc de educația omului care sfințește locul, ci îngăduie să se contagieze de molimă și cei buni odată, numai să le facă servicii de partid?

Nu e nici azi timpul să vedem indisolubila legătură dintre calitatea omului și sistemul politic?

I. AGĂRBICEANU

Generalul Averescu

În iarnă anului 1917, când la hotarul copleșit de suferință al Moldovei nădejdea întregă a unui popor de paisprezece milioane de suflete se coborâse în câteva tranșee cioplite în stâncă, pentru întâia oară s'a zămislit o conștiință politică a țărâniei române.

Niciodată nu se deslănțuise o tragedie mai profundă asupra acestui neam de mucenici și niciodată crucea lungului calvar nu părea mai grea, ca pe drumul învierii. Trei sferturi din mica Românie liberă zăcea sub ocupația dușmanului, nemiloasă și flămândă; flăcăii Ardealului hrăneau cu sângele lor viața ticăloasă a lacomei pajuri cu două capete; Basarabia părea sortită să rămână pe veci un pământ al uitării; iar soldații regelui Ferdinand, copleșiți de armura grea a Germaniei lui Hindenburg, mureau la toate răscrucile cu răni deschise sub fășul crivățului, secerăți de grozava molimă a mizeriei. Încrederea prinsese să înghețe și în inimele cele mai tari. O fâlfăire de steag sfâșiat, pe o veche casă domnească din Iași, și un pâlț de ostași înfipți în coasta Carpaților, iată tot ceea ce însemnam noi în acele zile, când minunata forță agresivă dela Mărăști se țesea din fire destrămate în văgăunile frumoaselor văi moldovene. Și cu toate acestea, tocmai atunci, din mijlocul acestor sfâșietoare nenorociri, străbătând valurile de chinuitoare îndoială, și-a făcut loc în rândurile celor mulți credința într'o lume nouă, simțământul precis al prefacerilor hotărâtoare, siguranța unor rosturi noi. Țărâniea luptătoare, chemată să facă zid în jurul graniței ca și în epoca voivodală, a primit resemnată jertfa care i se cerea, și și-a presimțit chemarea.

Laolaltă cu atâția morți, ne-am îngropat atunci trecutul... Și,

pentru că toate ceasurile de primejdie poartă în ele germenele onorabil al câinței, vechile noastre partide politice, simțind cum bate de aspru vântul vremii și dându-și seama că zăgazurile au fost rupte pentru totdeauna, și-au întors fețele lor îngrijorate spre șirurile rărite de baionete, făgăduind cu o înduioșătoare mărinimie tot ceea ce demult ar fi avut de dat. N'a fost greu, pentru purtătorii acelor baionete să priceapă prețul darului silit pe care-l primeau. Pământul e patimă veche pentru omul legat prin instinct strămoșesc de brazda care-l hrănește. Numai votul se arată să fie o sculă oarecum nouă în mâna celor mai mulți. Dar, mai cu grije decât era cineva în stare să creadă, proaspeții cetățeni cu drepturi depline cântăreau cu temeii întrebuințarea pe care i-o vor da a doua zi după ce se vor întoarce acasă.

În asemenea împrejurări a ieșit la lumină, din lungul coridor al tranșelor, popularitatea generalului Averescu. Popularitatea aceasta nimeni n'o mai contestă astăzi, ca fapt istoric. Până și adversarii politici se mulțumesc să spună, că ea... nu mai e de actualitate. Ceea ce se va vedea...

Un singur lucru e cert: generalul Averescu n'a râvnit niciodată să fie un om popular, după rețeta bine cunoscută a tribunilor noștri de suburbie. N'a ținut discursuri patetice în public, n'a cununat și n'a botezat, n'a atânat poftă și n'a amăgit cu promisiuni. Nu există nici o dovadă (și slavă Domnului, ea ar fi fost demult scoasă la iveală) care să ridice măcar o umbră de bănuială, că învingătorul dela Mărăști ar fi fost vreodată un vânător de sufragii populare. Dimpotrivă, reputația sa era aceea a unui comandant sobru în prețuirea serviciilor aduse și sever față de datoriile neîmplinite. Cei cari au văzut vorbind pe generalul Averescu măcar la o întrunire publică, de când fostul comandant al armatei a deua se găsește în fruntea unui puternic partid, pot să-și reîmprospăteze impresiile, mărturisind că niciodată un om politic nu s'a adresat mulțimei cu mai puțină intenție de a-i fi pe plac.

Atunci? Care e explicația? Ca de cele mai multe ori, ea e din cale afară de simplă: Generalul Averescu a fost cea mai curată glorie a tranșelor, de unde a izbucnit dorința de regenerare a vieții noastre publice. O glorie militară? Firește. Virtuțile ostășești ale celui mai destoinic comandant român au trecut repede dincolo de jocul strategic al hărților, pentru a străbate temeinic în rândurile luptătorului care simte, instinctiv, dela distanță, mâna cârmaciului priceput. Dar nu numai atât, căci aceleși instinct singur al mulțimei se silea să găsească, sub haina ostășească, inima cetățeanului de mână.

Nu e nici o taină, că cei dintâi aderenți ai generalului Averescu, nervii-motori ai popularității sale politice de mai târziu, au fost demobilizați, acei îndrăzneți și ageri combatanți, cari se întorceau acasă într'o sărmană tunică verzuie, păstrând încă în urechi ecouri din vâl-mășagul unui asalt și așteptând împlinirea făgăduinței ce li se făcuse: pământ și vot. Cine ar fi fost în stare să îndeplinească gândurile bune din ceasurile de restriște, dacă nu omul care fusese atunci mai aproape de sufletul lor?

Au fost destui aceia, cari și-au închipuit că generalul Ave-rescu n'a avut decât un mandat trecător, și că după îndeplinirea lui conștiințioasă, spre bucuria celor cari tremurau sau scormoneau atunci un profit, rolul său putea fi socotit ca sfârșit.

Nu numai că partidul poporului nu s'a stins, nu numai că mi-siunea pe care a avut-o n'a fost aceea a unei utilități de-o clipă, dar înaintea lui se deschid abia acum adevăratele perspective ale răspun-derilor sale viitoare. Ceea ce s'a săvârșit preface să se desăvâr-șească. Aceasta nu e numai un joc întâmplător de cuvinte. Partidul care s'a născut din idealurile frământate în suferința tranșelor, par-tidul care a îmbrățișat laolaltă toate regiunile românești unite într'un singur trup, partidul care, în sfârșit, a realizat reforma împroprietării țărănești creând cea mai puternică clasă producătoare a țării, nu poate să dispară în neant, ci are de împlinit mai departe lunga însărcinare de a face să triumfe interesele covârșitoare ale acelor paisprezece mi-lioane de gospodari români, legați pe veci de glia bună a patriei lor.

Între o aripă stângă a partidelor dela noi, care nu știe încă în-coțoro s'o apuce, și o aripă dreaptă, care bate tot mai oboșită, partidul poporului, strâns legat de realitățile neamului său, are îndatorirea de a înfățișa, în suprafață și în adâncime, mântuitoarea doctrină a ideii naționale.

ALEXANDRU HODOȘ

Din român — sârb

La moară — unde ne abătusem în drumul nostru spre Biserica-Albă — tatăl meu mi-a găsit și gazdă. Dându-se în vorbă cu morarul și explicându-i rostul călătoriei mele, acesta i-a recomandat pe un coleg al său de meserie care, momentan neavând moară, se stabilise în oraș. L-am luat adresa și dându-i de urmă, înțelegerea s'a făcut.

Morariul Schmitz — căci așa se numea cea dintâi gazdă a mea — ne-a făcut cea mai bună impresie. Vorbea și el și nemțoaica românește de par'că ar fi fost născuți români. Cred că m'au primit de dragul unui băiat al lor, pentrucă m'au tratat dintru început ca pe un membru al familiei, deși după condițiile stabilite de tatăl meu ar fi trebuit să-mi aplice un alt regim culinar, cum mi s'a întâmplat aiurea, căci, spre nenorocul meu, n'am putut sta aci decât un timp foarte scurt.

Având acum locuință, am plecat pela prăvălii să-mi cumpere cele necesare, ceace n'a fost un lucru tocmai ușor. Mai întâi, nimeni din noi nu se pricepea la țoale (haine) nemțești. Apoi, tatălui meu nu-i conveneau prețurile și nici mărimea costumelor. Crezând că și acestea sunt menite să fină cât cojocul despre care am vorbit, mi-a ales un costum ca pentru un om mare. Inzadar căuta negustorul să-l convingă despre nepotrivirea lui — căci eu nu îndrăzneam să exprim nici o părere — tatăl meu n'a cedat. Crește copilul, domnule, motiva într'una, ș'apoi eu nu-i pot cumpăra țoale tot la două luni. Astfel a învins părerea tatălui meu — negustorului, la urma urmei, fiindu-i indiferent dacă cumpărăm un costum mic sau mare — și am luat unul pe care, dacă nu s'ar fi rîpt, și astăzi l-aș putea îmbrăca.

Dela haine am trecut la pantofar, apoi la librar și așa înainte până când am fost înzestrat cu toate cele necesare. Mai dându-mi sfaturile trebuincioase asupra felului cum să mă comport în viitor, părinții mei au plecat acasă, lăsându-mă în grija neamțului Schmitz. Incercând să mă transform în neamț cu hainele de curând cumpărate, gazda mea era să se prăpădească de răs; pantalonii îmi erau cu cel

puțin zece centimetri mai lungi, iar vestonul îmi stătea de par că l'ar fi aruncat cu furca pe mine. Văzând gazda că în felul acesta nu mă pot prezenta la școală, mi-a trimis pantalonii să-i scurteze, deocamdată trebuind să merg la școală numai în veston. Acest costum mergea, deoarece copiii sârbi așa erau îmbrăcați până când ajungeau în liceu. Adică își păstrau portul lor de-acasă.

Exteriorul meu sârbesc mi-a cauzat multă amărăciune din chiar prima zi de școală. În toată ceafa de copii eu nu aveam decât un singur cunoscut, pe Iancu Vițian, originar dintr'o comună vecină cu Petrila. Apărând în curtea școlii, sârbii, crezându-mă de ai lor, au dat năvală asupra mea punându-mi întrebări într'o limbă pe care eu n'o mai auzisem până aci. La stăruințele lor tot mai îndrăznețe am început să plâng și, știut este, că la copii această slăbiciune omenească nu provoacă milă, ci mai curând o pornire agresivă. Văzându-mă așa de fricos au început să mă și ghioldească. Norocul meu a fost în Iancu care, știind sârbește dela mamă-sa, m'a scăpat din strâmtoare. În general sârbii erau mai îndrăzneți decât românii, parte prin temperament, parte prin faptul că, fiind din imediata apropiere a Bisericii-Albe erau mai familiarizați cu orașul.

Deseori m'a scăpat Iancu de agresiunile sârbilor și în aceeași măsură creștea și sentimentul meu de recunoștință. Am apreciat așa de mult ajutorul lui, încât i-am acordat o prietenie pentru întreaga viață, năzuindu-mă ca și eu să-i fac toate serviciile posibile. Soarta m'a ajutat, într'adevăr, să-i pot fi de folos la multe acte din viața lui, să-l și cunun de pildă, și tot mi se pare că nu m'am achitat de marele serviciu că m'a scăpat de batjocura sârbilor. Cine știe dacă în absența lui Iancu nu apucam drumul Petriței, adică drumul coasei și al sapei! De multe ori nu mărimea serviciului contează, ci momentul în care acesta se face. În cazul meu, el s'a făcut în clipa cea mai critică, la cel dintâi hop din drumul „domniei”, pe care abia apucasem.

Dacă la început întâmplarea a făcut să mă confund cu sârbii, mai târziu mă complăceam cu această confuzie cu intenție, tot cu ajutorul lui Iancu. Neștiind nici o boabă nemțește, Iancu cultiva prietenia cu sârbii cu cari se putea înțelege. Eu mă țineam după el. Prin contactul zilnic am ajuns ca în scurtă vreme să le învăț și limba. Dar nu numai atât! Am început să fac politică sârbească. La alegerile parlamentare de pe această vreme eram partizanii lui Tomici Iașa, președintele partidului sârbesc din Ungaria și cântam pe străzile Bisericii-Albe:

„Jiveo Tomici Iașa

Ne treba nam paprikaša“...

Tot atunci am învățat și marșul lui Svetozar Milefici, autorul programului politic al sârbilor (programul dela Becicherec din 1872) și martir al cauzei lor naționale, dimpreună cu o mulțime de cântece populare. În afară de asta, începusem a nutri idealul să învăț a cânta la „tambură”, instrument eminent sârbesc, dacă n'ar fi intervenit mâna energică a tatălui meu, care, după cum spunea, m'a dat la școală să învăț carte, iar nu cântece și drăcii d'alde astea! După con-

cepția tatălui meu, numai oamenii în stare de ebrietate cântă din gură, cei treji cântă din fluier. Cel puțin el așa făcea.

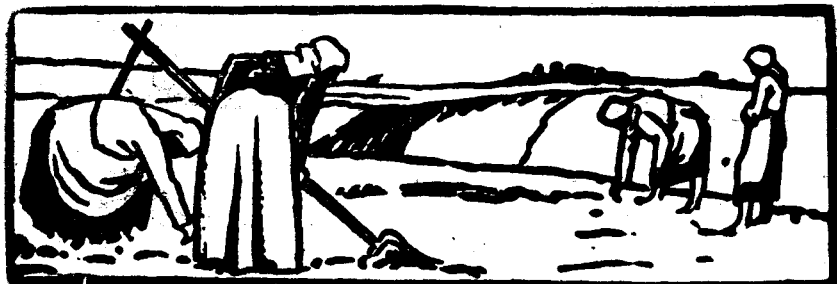
În clasa a treia primară era cât p'aci să plătesc foarte scump prietenia mea cu sârbii. La serbare școlară mi se împărțise rolul să declam poezia patriotică: „*Tudjâtok-e mi a haza?*“... Știi voi ce este patria?... La această ocazie fiecare elev trebuia să poarte la butonieră tricolorul maghiar. Fiind prieten cu sârbii și fiindcă vorbeam și limba m'am dus la o prăvălie sârbească, unde calfa cu care târuiam m'a convins să cumpăr tricolorul sârbesc pe motivul că acesta este mai frumos. L-am și cumpărat și a doua zi îl aveam la butonieră. Numai grație întârzierii învățătorului am avut vreme să-l schimb cu acela legal, căci altfel cine știe ce mi s'ar fi putut întâmpla.

Acasă, la locuință eram și nemțofil. Dar nu din motive politice, ci mai mult, așa zicând, familiare. Spuneam că gazda mea mă primise mai mult din motivul ca să-i țin tovărășie lui Johann cel mic, care era cam de vârsta mea. Am înțeles aceasta din felul cum mă tratau. Conștient de această împrejurare îmi dădeam toată silința să nu rămân în urma așteptărilor. De cum veneau dela școală — Johann frecventa școala comunală, pregătindu-se și el de morărit — eram nedeslipit de el. Mă jucam cu copiii cu cari se juca el și mă băteam, fără niciun motiv din partea mea, cu aceia cari nu-i erau pe plac. Când striga la mine „Pedăr“, eram numai decât gata de bătaie. Și cum stăteam în cartierul sârbesc al orașului nu odată m'am ciocnit cu porodițele acestui neam. Dar sârbii localnici frecventând școala confesională, aceste hărțuiri n'au putut strica întru nimic raporturile mele dintre pereții școlci de stat, adică n'au influențat atitudinea mea politică oarecum principală.

În asemenea împrejurări nu este nici o mirare, dacă după trei ani de școală maghiară nu m'am ales aproape cu nimic. Am învățat bine sârbește și nemțește, și mai nimic ungurește. De altfel, rezultatul acesta era din cele n'ai firești, căci nu-mi aduc aminte ca în toată clasa să mai fi fost vreun ungur în afară de dascăl. Și nemții erau puțini la număr, deoarece aceștia neavând de gând să se înscrie la liceu, urmau școala primară comunală. În școala primară de stat nu erau decât români și sârbi.

Mai târziu, trecând în liceu am regretat că nu mi-am putut însuși limba maghiară dela început. Dar n'am mai simțit nicio părere de rău în viață, căci datorită învățăturii deplasate din îndepărtații ani ai copilăriei buchinesc astăzi slova sârbească scrisă cu dușmănie la adresa noastră poate chiar de aceia, cu cari, odată, eram așa de mult prieten. Aceiași învățătură m'a ajutat să schimb primele cuvinte cu cazacii țarului Nicolae II-lea și să-mi făuresc mai târziu drumul care m'a adus în țara noastră mărită.

P. NEMOIANU

Pe marginea unei scrisori

Citim în *Cuvântul* dlui Titus Enacovici o scrisoare a unui pre-fins țaran din Cojocna, care ar fi să reprezinte „bunul simț strămoșesc”. Ne îndoim însă că scrisoarea cu pricina este autentică, și aceasta pentru mai multe cuvinte. Mai întâi succesiunea ideilor e prea încheată, pentru a fi expresiunea minții unui rural, care are logica simplă și strâns legată de faptul real. Apoi materialul de cugetare, care prilejuiește pretinsa scrisoare din *Cuvântul*, e tocmai ceea ce se debitează zilnic de luni și ani de zile, de către o presă, pe care țaranul ardelean nu o citește decât incidental și nu totdeauna cu plăcere, fiindcă nu-i pricepe vocabularul. Și mai avem un motiv să credem apocrifă scrisoarea adresată dlui Enacovici. Ea este semnată de un oarecare Ilie Oltean, *plugariu*, din Cojocna, care zice „jindar” cum nu zic decât țaranul sau mitocanul din vechiul Regat și face uz de un vocabular, pe care din fericire țaranul ardelean nu și-l apropie. Ori, cine cunoaște viața țaranului ardelean știe că el nu și zice în nicio împrejurare *plugariu*, ci econom sau econom de pământ, fiindcă împrejurările locale fac să se ocupe și cu creșterea vitelor, și cu exploatarea și prelucrarea lemnului, nu numai cu plugăria, ca în vechiul Regat.

Autentică sau nu, scrisoarea merită să ne oprim asupra ei, pentru că ea este mărturia unei stări de spirit caracteristică vremurilor noastre. Pornind din căsuța scundă dela Cojocna a baciului Ilie Oltean, rândurile adresate dlui Enacovici semnaleză tristul rezultat, pe care îl dă în mase gazetăria ce se face dela București și de aiurea, rezultat de care cel dintâi ar fi fost să roșiască directorul *Cuvântului*. Prin intermediul acestei gazetării, țaranul nostru, obișnuit să acorde cuvântului scris valoarea cuvântului din Evanghelie, e pus în curent cu o sumă de axiome false, pe cari le acceptă așa cum în sunt servite și le păstrează pentru totdeauna. El știe că pe vorba „unui om ca Iorga, nu se poate da nicio ceapă degerată”; el

se întreabă pentru ce Fălcoianu stă în închisoare și „Goga, Lupas, Averescu, Papacostea și toți aialalți tâlhari, cari și ici toți tot zece de milioane au furat și io prins” de ce stau liberi și se plimbă în străinătate sau stau în slujbe înalte? El știe că „pagubile ce le-au făcut nesocotirii de studenții” s’au plătit de pe spatele țărănimii, în loc să se pună în sarcina lui „Duca, Vintilă și aialalți, cari iau pus să le facă”; el cunoaște, ca pe vecinul dealături, pe membrii Regenței și acordă respect și încredere numai cui îi place, încât d. Enacovici e silit să-și cenzureze prudent corespondentul rural; el știe ce a spus d. dr. Lupu în Cameră și e de părere ca actualul ministru al Muncii, care în definitiv n’a spus nimic în ședință, „a crescut la ușa cortului”.

Când toate aceste opinii nerumegate îi stau la îndemână, când omul din aceste „cunoștințe” asupra oamenilor noștri politici are a-și face o judecată despre însăși raporturile determinante ale vieții de stat, firesc este ca el să se întrebe de ce am făcut atâtea jertfe și să constate că „amare zile am ajuns” și că „până eram sub unguri ne era mult mai bine, atunci era legea, lege, sfânta dreptate, dreptate, și cinstea, cinste”.

Ceea ce ne surprinde e că, domnul Enacovici, dacă a fost convins de autenticitatea acestei scrisori, n’a sesizat citind-o, fondul ei moral și mobilul sufletesc, din care a luat naștere. Toți cei ce, în cei zece ani trecuți de la unire, au avut o răspundere în această țară și au străduit pentru a da țării și rezistență așezământului nostru de stat, în granițe, de bine, de rău, lărgite pe întreg cuprinsul românismului au devenit în mintea țăranului simplu și credul, tâlhari, oameni de nimic, lepădături ale șatreilor figănești, șpani ai nevoilor publice, uzurpatori de demnități nemeritate. Nimic nu e curat și nimenia nu e vrednic de cinste și respect. Cu aceeași ușurință cu care se formulează acuzații și se pronunță sentințe în presa de toată ziua a Capitalei, țăranul se pare că judecă și cataloghează sumar, pentru a ajunge la concluzii de o gravitate, de care nu ne dăm indestul seama. „Era, în adevăr, mai bine sub unguri”, pentru că atunci conducătorii erau criticați, dar nu ar fi cutezat nimeni să facă din ei, ceea ce fac ziarele noastre din oamenii noștri politici. „Era mai bine sub unguri”, pentru că de zece ani de zile ne porcăim fără rușine, instigând mereu contra onorabilității adversarului, dar nu găsim o singură clipă să semnalăm din fiecare fapt al vieții noastre de stat imensele avantaje ale unirii. „Era mai bine sub unguri”, pentru că presa împroșcă zilnic veninul neîncrederii și al necuviinței, începând cu *Cuvântul* dlui Enacovici, „care este un om cu corajie”, până la ultima fițuică de politică locală. „Era mai bine sub unguri”, pentru că din toată această negură opacă de mincinoasă ocară, de agitații primitive și de instincte deslănțuite, anevole și pușini sunt cei ce pot distinge scânteia luminoasă a bunurilor câștigate după suprema jertfă a războiului nostru de întregire.

Dar revenim asupra credinței noastre, că scrisoarea din *Cuvântul* e apocrifă. Cine știe ce emilhatiegan al Clujului nostru politic, la care îmbinarea de ardeleanism îngust cu mahalagismul presei

de scandal, evidentă din stilul pretinsului Ilie Oltean din Cojocna, este explicabilă, a făcut această sinistră farsă a dlui Enacovici! Aceasta însă nu ușurează întru nimic vinovăția celor ce nu cruță nicio ostensibilă de a crea o falsă judecată publică asupra oamenilor politici conducători și asupra relațiilor dintre partide. Din potrivă, dacă țaranul n'a ajuns încă să judece așa cum se judecă în scrisoarea din *Cuvântul*, este evident că așa ar vrea unii să judece țaranul, și acest lucru e cu mult mai grav. Pentrucă, dacă se poate ierta greșiala făcută cu inconștientă, și se poate scuza tot răul ce decurge din excesul de pafimă al luptelor politice actuale, ar fi să acceptăm o complicitate, care nu ne convine, făcând începutul acesta, de a deplasa axa de cadenții morale de astăzi, dintr'o lume unde se mai poate nădăjdui o îndreptare, într'un mediu nu îndestul de apărat să reziste amenințării.

Gândiți-vă, contrași făuritori de opinie publică, și voi oameni politici, că dincolo de cercul politicaștrilor de cafenea și de întrunire publică, e o lume care mai crede în rolul intelectualității ca valoare conducătoare; când și această credință va fi distrusă, cu nimic nu vom mai putea zăgăzui potopul de instincte primitive, pe care azi le zgândăriți.

D. I. CUCU

Literatură și cultură

Puterea prejudecății fie în viața individuală, fie în cea socială, este, de multe ori, de-o covârșitoare înrăurire. Care dintre noi, nu este victima unei prejudecăți, făurită, Domnul știe cum, în valurile acestea, ades neînțelese, ale vieții umane? Omul este prin excelență, o ființă imitatoare. Fie din conveniență, fie din lene sau din interes, omului îi vine mai repede să ia, din noianul de idei neverificate, care stăruesc în preajmă-i, una sau mai multe, însușindu-și-le ca idei directe, — în loc de a lăsa ca aceste idei să crească din el însuși, din adâncă viață a propriei lui ființe. Pe urmă, ideile acestea, primite de bunăvoie, devin cele mai necruțătoare tirane ale omului, înșelat atât de lesne și coborât atât de jos în besnele ridicolului. Căci dac' ai sta și l' ai întreba de unde-a-tors asemenea idei, îl vei plânge de milă, văzându-l încins de toate părțile în lianele nemiloase ale raționamentelor banale și răsuflete, cu care el vrea să-ți dovedească, aceea ce nu se poate dovedi.

Încă mai de mult, dar mai cu osebire în epoca echivocă post-belică, circulă unele idei neverificate, goale de sens, absurde, asupra rolului și însemnătății culturalismului în viața noastră socială. Pus față în față cu literaturismul, — culturalismul este neconținut privit într-o lumină de sarbădă inferioritate.

Înțeleg prin literaturism și culturalism, acțiunile literaturii și a culturii în viața socială.

Fără încetare, vedem circulând din gură în gură fraze fixe și ireductibile, cu un conținut din ce în ce mai peiorativ pentru ideea culturalismului.

Așa: auzim mereu că ar fi bună cutare revistă, dar ce păcat că e invadată de ideea culturală, — sau: da, e un spirit deosebit, cutare individ, dar ce păcat că e dominat de cultură... Și așa neconținut, până ce frazele acestea, absolut goale, necontrolate și de-a-dreptul nocive, s' au lăjit ca o pecingine, cuprinzând mințile și schilodind cugetarea, — aducând un soi de stare endemică în ce privește categorisirea în rău, a unei atât de importante ramuri de activitate socială. E deajuns ca un mic scrib, șiret și pișicher, să scrie o poezie, să-i zicem expresionistă, — și apoi, prin deosebiții prieteni ce are la

diferite gazete cu tiraj, s'o imprăştie neamului, — pentru ca de a două zi, întreaga suflare românească să rămână cu gura căscată ca în faţa cine ştie cărui fenomen planetar, iar criticii literari s'o întoarcă şi pe dos şi pe faţă, iar munca de zi la zi a vreunui „om cultural“ (expresie oarecum inferioară), îngrămădită în nenumărate experienţe şi în tomuri întregi de tipărituri excelente, să fie alungată dela o preţuire superioară, punându-i-se în spinare tocmai ponegrirea că ar fi ceva de capul ei, dar păcat că e „culturală“. Aceasta, din nefericire, e o idee curentă, din noianul de surate asemănătoare, care împovărează mersul liber al cugetării româneşti, împingându-l spre limanurile nesigure ale finutului de nisipuri călătoare.

Şi adevărul este cu totul în altă parte. Culturalismul, departe de a avea un conţinut care să-l pună mai prejos de ideea literară, are unul care-l aşează dominant asupra literaturismului. Să judecăm. Să presupunem că aceste două idei nu numai că sunt absolut dis-fincte, dar că nici nu au între sine vre-un raport de relativitate. Să zicem, că ideea literară înfăptuieşte operele, independent de orice idee culturală. Iată pe literaţii noştri scriind cele mai bune romane şi cele mai superioare poezii. Ne vom întreba însă, cu oarecare nelinişte: pentru cine şi pentru ce? Răspunsul cel mai simplu şi cel mai natural este: pentru oameni şi pentru viaţa lor. Că doar nu ne va putea convinge nici literatul cel mai inteligent, că el scrie pentru hârtia pe care i-se tipăreşte lucrarea sau pentru plumbul din literile tipografului. Iată deci un punct câştigat. Scriind pentru oameni şi pentru viaţa lor cea sufletească, literatul nu poate fi indiferent oamenilor, şi oamenii nu pot fi indiferenţi literatului. Dacă n'ar fi aşa, — ai putea spune că d-ta, literat român, poţi foarte bine scrie pentru laponi sau chiar pentru românii neştiutori de carte şi cu totul ignoranţi asupra conţinutului literaturismului. Ceeace ar fi absurd. Deci, între literaţi şi simplii muritori se statornicesc automat raporturi de relativitate, de îndată ce cartea celui dintâi cade sub simţurile celui de-al doilea. Incepe milenara tragedie: unii cercând a strecura în sufletele celorlalţi ideea lor, — ceilalţi oprind-o la marginea conştiinţei lor şi ispitind-o. Iată deci, că chiar dintr'un început, ideea literaturismului nu poate fi izolată, — şi cu atât mai puţin să dăinuiască fără anumite procese de osmoză socială. Cine oare ar putea imagina o idee literară producându-şi operele, în neant, fără legătură cu nimic, fără scop, fără barieră, fără atingere cu oamenii?!...

Acum, să ne închipuim o ţară, în care o mână de oameni în-zestraţi şi plini de duh, ar cutreera mulţimile şi-ar propovădui astfel: oameni buni, pentru fericirea noastră şi neamului din care faceţi parte, feriţi-vă de alfabet, de cărţi, de idei, de literaţi, — că toate acestea, peirea voastră sunt!... Şi mai închipuiţi-vă (fioroasă ipoteză!) că mulţimile ar da ascultare acestor glasuri şi că peste două generaţii, me-leagurile noastre ar fi populate de oameni, cari habar n'au de splen-didele scrieri ale literaţilor români... Punem atunci întrebarea: „ce s'ar face literaţii cu frumoasele romane şi cu superioarele poezii? Cine ar sta să le asculte? Cui să înfîndă ei cărţile lor? Cine ar putea

să le mai categoricească de „splendide“ și „superioare?“ De sigur, în ipostaza aceasta, bieții literați ar apărea drept niște personaje ridicule și deadreptul absurde, ca niște drumeți care ar propovădui în pustie.

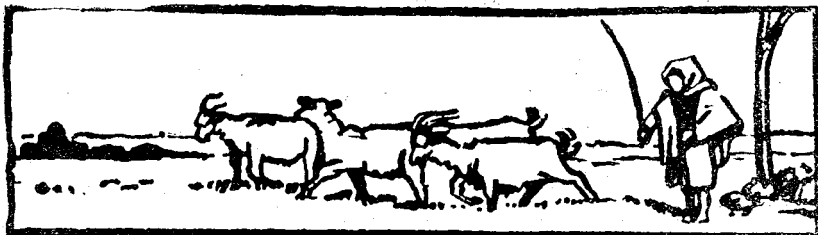
Voci zădarnice și ridicole pe întinsul nemărgenit al pustiurilor sufletești...

Dăm deoparte și repede, aceste ipoteze întristătoare. — Să ne închipuim alte situații. Iată un pumn de oameni înțelegători și iubitori de semenii lor, mergând cu cele mai curate intenții și lipsiți de umbra vreunui interes personal, pe întinsul țării, și, amestecându-se în mulțimile, care parcă așteaptă ceva de la vremea zăbavnică, — le spune: „oameni buni, nu credeți nebunilor, ci ascultați-ne pe noi care vă spunem: învățați buchile, luați cartea în mână, pregătiți-vă sufletele întru înțelegerile cele înalte, șlifuiți-vă simțirile cu peatra cea de preț a scrisului — că numai astfel vă veți înălța, — și viața va căpăta un înțeles în acest mers hăuitor al ei dealungul vremilor...“ Și mai închipuiți-vă, că mulțimile n'ar înțelege acest îndemn, care — fie zis — presupune ceva mai multă trudă decât cel diavolesc de mai înainte, și că acești apostoli n'ar desnădăjdui, ci ar veni și azi și mâine, și ar vorbi mereu mulțimilor și le-ar pune „cartea“ în mâni, și i-ar dojeni ca pe niște copii mari, până când iată, clipe sfinte, duhul cel izbăvitor s'ar strecura din sufletele apostolilor, în cele ale bieților oameni întunecați, — și eu sfială, dar puternică de sine, cartea s'ar prelinge în mâinile lor... Oare?... Aceste lucruri ar fi indiferente literaților cu romane superioare și poezii splendide?... Oare le poate fi indiferent dacă „produsul“ cel de preț al nobilei lor materii cenușii, ar cădea în mâinile unor „inculți“ care ar face din filele cărților lor foițe pentru figări sau obiele pentru opinci, — sau ar cădea ca niște poame de aur pline de rouă sufletească în sufletele unor semeni, care, înțelegători și cuminți, ar fi în stare să le sugă zeama suculentă și ambrozică, întru cea de pe urmă înțelegere atât a scrisului uman cât și a rostului lui în viața aceasta, care înfărzie peste măsură a fi stupidă, — văduvită, cum este până azi, tocmai de „cultura“, cea luată peste picior.

Dacă azi asistăm la unele ciudățenii și contradicții în mersul nostru literar, una din pricini este tocmai îndreptarea literaturii de isvorul spiritual al tuturor manifestărilor sufletești, care este culturalismul. Tendințele de autonomie ale literaturismului, oșloșite în capetele unor critici de azi, constituie semne de îngrijorare, ele fiind tot atâtea năzuințe de destrămare ale trupului nostru sufletesc, care trebuie să fie unitar, ca să poată dăinui.

De aceea credem că este cu desăvârșire nenormal și temerar să se vorbească de inferioritatea culturalismului și de lipsa lui de rost în viața literaturismului unui neam.

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

Cronica politică

Partidele în ajunul crizei

În fața evenimentelor, cari s'au însărcinat să ne arate, cu sinceritate brutală, nevoia unei schimbări în structura guvernării actuale, toate partidele dela noi simt nevoia unor lămuriri cu ele înșiși-le.

Partidul liberal, care s'a așezat la cârmă în condiții cu totul neobișnuite, chiar într'o țară cu atât de puține tradiții constituționale ca a noastră, pare că a început să-și dea seama de terribilul impas în care se găsește. Poziția sa nu e de invidiat. A dorit puterea, ca un inel de salvare pe vreme de furtună, și iată că puterea s'a prefăcut acum într'o grea povară, amenințând să-l târască la fund. Nu e decât o săptămână, de când scriam aici, că adevăratul și cel mai primejdios dușman al guvernului actual trebuie căutat în sine însuși; în propria sa neputință de a face față grelelor îndatoriri ce și-a luat. Autoritatea sa în cuprinsul hotarelor e știrbită pe zi ce trece, iar prestigiul său în afară e diminuat de o serie întreagă de greșeli aproape voite.

Nu ne așteptam, ca eșecul dela Geneva să ne dea o confirmare prin nedreapta sentință, pe care nimeni n'o poate accepta, în România, cu inima împăcată

Ne găsim, deci, la o penibilă răspântie cu politica noastră românească, și numai cei orbiși de patima unei zadarnice încăpățănări nu văd, că la Geneva culegem acum roadele amare ale dezorientărilor dinăuntru. Liberalii, treziți din iluzia în care se legănau când își închipuiau că vor izbuti să stăpânească împrejurările, caută o ieșire onorabilă, pentru a salva cel puțin șansele unei refaceri viitoare. Ei văd greșala pe care au făcut-o prețuindu-și prea mult capacitatea forței lor de dominație, și se trudesesc să caute o ieșire pentru a scăpa din cercul de fier al izolării.

De unde să vi-ă deslegarea tragicei încurcături? De sigur, nu din întrunirea, cu delegați aduși pe două rânduri, organizată la Deva sau aiurea, nici din altă exhibiție de același calibru. Regizorii unor asemenea spectacole de bălci nu sunt în stare să dea nici o soluție pentru răul cel adevărat. Ceeace însemnează, că șefii de astăzi ai

partidului liberal n'au fost tocmai bine inspirați, nici n'au văzut clar situația, atunci când și-au închipuit, că nu mai au altceva de făcut, pentru a deslega toate problemele zilei, decât să adune cu ordin câteva mii de țărani într'un târg din Ardeal, și să le țină discursuri... Ei și-au zis, că nu au a se teme decât de un singur adversar: de popularitatea partidului național-țărănesc, și n'au să combată decât o singură primejdie: pregătirile revoluționare ale dlui I. Mihalache. S'au înșelat. Pericolul era în altă parte. Acum au priceput, dar e prea târziu. Dezastrul guvernamental nu se poate repara.

La rândul lor, corifeii național-țărăniști n'au chibzuit bine când au luat asupra lor sarcina, aproape inutilă, de a doborî un guvern, pe care nu presiunea opoziției îl chinuia, (dovadă, că mult frământată campanie de răsturnare n'a dus la niciun rezultat), ci îl amenința cu picirea tocmai demonul său lăuntric. Mijloacele acestei lupte a partidului național-țărănesc n'au fost, de altfel, totdeauna cu grije alese. Biciuirea instinctelor mulțimei, jocul frivol cu demagogia făgăduielilor, atâțarea animozităților dintre provincii, toate acestea sunt, poate, adevărate arme de propagandă electorală pentru o grupare politică, care nu se prea sinchisește de riscul vorbelor mari semănate în lumea naivă a satelor; dar nu sunt, în niciun caz, instrumente de guvernare în ceasuri atât de dificile ca cele de astăzi. Alianța cu socialiștii, mai puțin încă. Fiindcă, stând acum în pragul unei eventuale schimbări de orientare politică, ne întrebăm: Se va putea rezolva în favorul nostru procesul optanților, cu ajutorul tovarășului Iacob Pistiner de la Cernăuți? Prestigiul extern al României va fi ridicat prin colaborarea cu Internaționala a III? Vom face rânduială, înăuntrul țării, dând drumul din închisoare lui Bujor?

Îată pentru ce spunem, că nici național-țărăniștii n'au reușit să-și legitimizeze dreptul de a lua în mâinile lor destinele acestui neam, strigând pe la răspântii, agitând populația, învrăjbind spiritele, zgândărind mizeriile și aliindu-se cu agitatorii revoluției sociale. Prin nici-una din aceste căi nu se va reface creditul nostru în străinătate, și nu se va restabili concepția de autoritate înăuntru. Dimpotrivă. Nicio țară din lume nu și-a salvat interesele sale naționale alunecând pe panta aventurii. Ci s'a cufundat mai adânc în dezastru...

Consfătuirea dela Cluj

În aceste condiții, dorind să-și verifice tot odată energiile de care dispune, partidul poporului începe acțiunea sa de edificare a opiniei publice din țară. Cea dintâi concentrare a rândurilor se va face Duminică 18 Martie, la Cluj, unde se vor strânge, în prezența dlui general Averescu, câteva sute de intelectuali reprezentând organizațiile județene din Ardeal.

Partidul poporului se ivește din nou pe primul plan, în perspectiva crizei de guvern apropiate. Nici un an n'a trecut, de când adversarii săi politici se grăbeau să-l îngroape sub un morman copleșitor de acuzații apocaliptice. Învrăjbiți de moarte, declarându-și reci-

proc un război fără cruțare, național-țărăniștii și liberalii se întâlneau într-o țință comună, distrugerea prin orice mijloace a partidului poporului. Liberalii, pentru a putea pune la cale lovitura din vara anului trecut, au întâlnit o singură piedică: partidul poporului. Național-țărăniștii, foarte mulțumiți, în definitiv, să fie ridicați la rangul de al doilea partid de guvernământ, nu vedeau decât un singur concurent pe acest drum: partidul poporului. De aci coaliția, foarte explicabilă, între doi dușmani, cari ar fi fost prea satisfăcuți să se împace într-o zi de-asupra cadavrului celui de-al treilea...

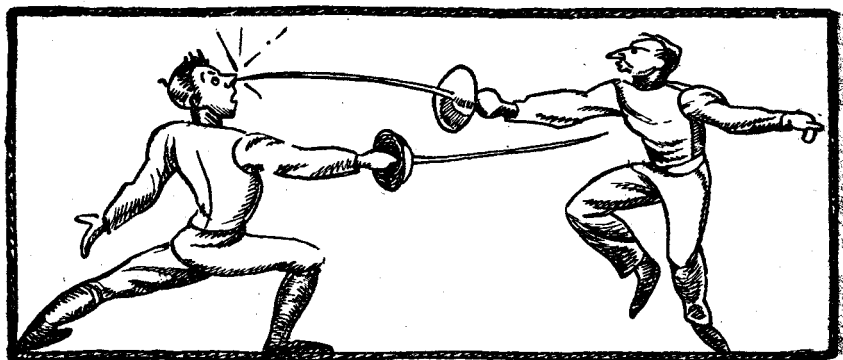
Decât, un lucru au scăpat din vedere grăbiții grovari. Adevărul, că un organism politic numai atunci moare de-abinele, când nu mai înfățișează o necesitate în viața colectivității și când nu mai are nicio misiune de îndeplinit. Se vede, că partidul poporului nu se găsește în această postură, fiindcă tentativa de asasinat îndreptată împotriva sa a dat greș. Știrurile sale nu s'au clătinat. Slujitorii unei credințe nu s'au risipit. Nicio singură pârghie nu s'a deplasat din vastul mecanism, care funcționase în serviciul țării până în primele zile din Iunie 1927, asigurând bunul mers al treburilor publice din România-intregită.

Intrunirea de Duminică dela Cluj se va însărcina să arate tuturor, că partidul poporului și-a păstrat în Ardeal întreaga sa capacitate de guvernare, înfățișată cu seriozitate de oameni, cari, disprețuind vulgara negustorie de vorbe, au conștiința clară a datoriei lor cetățenești. Nu se vor auzi, aici, amenințări de turburare a ordinii; deși ne-am pricepe, poate, la urma urmei, să mânuim și noi cuvântul ațăfător, cel puțin cu aceeași rezonanță cași alții. Nu se vor rostogoli cascade de promisiuni; fiindcă noi credem, că nimeni n'are dreptul să făgăduiască ceea ce nu e în stare să îndeplinească. Nu vor răsuna lozinci de învrăjpire; căci ceea ce ne trebuie în clipa de față, pentru a birui nouile încercări ale prezentului, e tocmai solidaritatea perfectă a sufletului românesc.

Să nu se uite, că în momentul acesta, partidul poporului realizează pe arena violențelor noastre întreceri publice o formulă de echilibru, finând cumpăna dreaptă între două exagerări, detestând deopotrivă metodele de exploatare politică a Ardealului puse în practică de guvernul actual, cași agitațiile separatiste ale celebrului comitet de o sută. Partidul poporului deține, singur, secretul reconcilierii dintre aceste două extreme, slujind principiul unității desăvârșite prin respectul tradiției și intereselor ardelenesti. În acest semn se va desfășura manifestația politică de la Cluj. Va fi o adunare în care nu se va striga, ci se vor fixa câteva adevăruri în legătură cu necesitățile zilei de mâine.

Opinia publică din țară va judeca, dacă slujitorii strânși în jurul unei idei sunt în măsură de a o duce la izbândă.

ION BALINT

GAZETA RIMATĂ

Parlamentul

— In două ședințe —

ȘEDINȚA I-A

Ședință liniștită. Moleșeală.
Interpelări cu gust sălciiu de iască.
Pupitrele abandonate cască;
Au înlemnit de-atâta plictiseală.

Păstrând, de formă, importanța=i mască,
Ștă prezidentul, frânt de toropeală;
Ceasornicul, de-atâta lăncezeală,
Din mers a hotărât să se oprească!

Nebănuind, sărmanul, ce-l așteaptă,
Spre locul său un deputat se'ndreaptă...
Dar, când se între, brusc, se răzgândește,

Simțind, că face-o imprudență mare,
Și se oprește plin de'ngrijorare:

— „N'a isprăvit Madgearu? Tot vorbește? ...“

ȘEDINȚA II-A

Ca din senin a izbucnit scandalul...
Un schimb banal și sarbăd de cuvinte
La început: — „Nu-l ascultați, că minte!”
— „Huideo!” — „Stai jos!” — „Să tacă, animalul!”

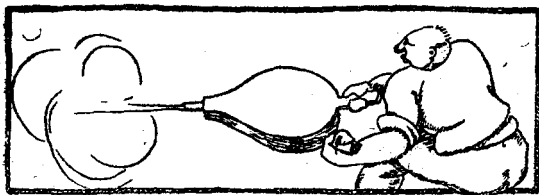
Apoi, de-odată 'n aerul fierbinte
Dintr'un ungher al sălii pleacă valul...
Un pumn s'a ridicat... Incepe balul...
Auzi, cum pomenesc de cele sfinte!

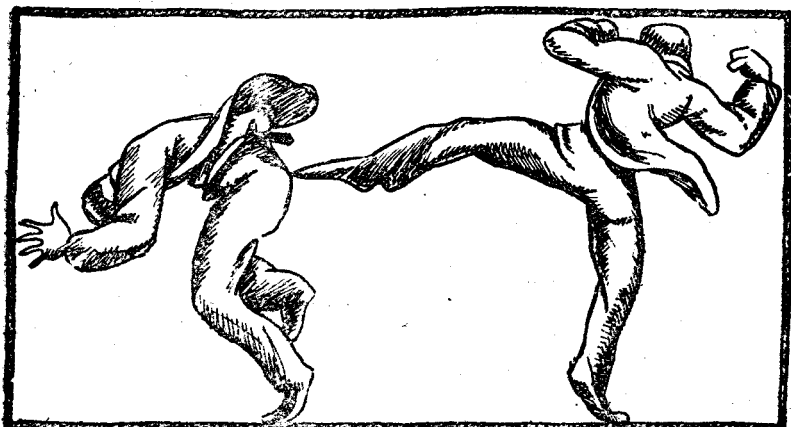
Se'ncaeră aleșii națiunii,
Și dau vârtos, și strigă ca nebunii,
Și nu e nicăeri neutră zona...

Iar după ce sfârșiră crunta luptă,
Un șef oftează, cu cravata ruptă:
— „De ce nu l'am ales noi pe Mitică Dona?”

ABDUL-BACȘIȘ-MEREMET

— Mameluc guvernamental —

I N S E M N Ă R I

Golurile bugetare. — Fanaticul nostru vistiernic, d. Vintilă Brătianu a avut zilele trecute, la Senat, cece se chiamă : o zi rea. Cu metoda sa calmă, care purcede din analiză rece și se rezolvă în concluzii definitiv cristalizate, d. general Averescu s'a însărcinat să facă, — și numai incidental! — un us-turător rechizitoriu împotriva demagogiei financiare. Fostul președinte al Consiliului a ținut să se întâlnească cu d. Vintilă Brătianu pe terenul, familiar acestuia din urmă, al cifrelor. Aci s'a dat bătălia, al cărei rezultat, pentru cei mai mulți, a fost surprinzător.

Dovedind, că bugetele trecutei guvernări liberale s'au împodobit cu excedente fictive, realizate numai pe hârtie, d. general Averescu a arătat, că din pricina acestor repetate erori, finanțele țării se sprijineau într'un echilibru amăgitor. Peste trei miliarde de lei, înfățișate mincinos ca un surplus de inca-

sări, erau fără să fie ; ziceau că sunt, dar nu erau. Cum se poate explica o asemenea situație penibilă ? Printr'o rețea destul de complicată de erori, la capătul cărora s'a agățat desamăgirea cea mare. Partidul poporului, venind la cârmă, a descoperit golul, și-a dat seama de jalea care se ascundea în dosul înșelătoarelor prisosuri, și a căutat să restabilească realitatea în drepturile ei uzurpate.

În fața acestor destăinuiri neplăcute, d. Vintilă Brătianu, firește, s'a supărat. A recunoscut scamatoria cu excedente-fantome, aruncând întreaga răspundere în sarcina contabilității ministerului de Finanțe, dar a adăugat, plin de indignare, că un bun patriot, care ține la prestigiul României, n'ar fi comis niciodată o asemenea destăinuire, menită să ne arate înaintea străinătății ca o țară unde socotelile banului public nu se țin în bună rânduială ! (Și crima

aceasta, băgați bine de seamă, se săvârșește tocmai în momentul când emisia d-lui Vintilă Brătianu umblă prin Europa în căutarea unui împrumut!)

Cunoaștem, de multă vreme, acest sistem ingenios de apărare al partidului liberal, care, oricâteori face vreuna boacănă la guvern, acuză de trădare de neam pe denunțătorii lui. Din nenorocire pentru autorii ei, această rețetă nu și mai face efectul. Nimeni nu mai cade în gresala de a confunda neamul cu partidul liberal. Fiecare cu păcatele lui! Ar fi dorit dl Vintilă Brătianu, ca afacerea gollerilor sale bugetare să fie ținută mai departe în taină, ca să nu ni se zdruncine creditul peste graniță. Foarte bine. Dar, dacă partidul liberal se îngrijește cu atâta râvnă să nu fie criticat în fața lumii, pentru ce nu procedează la rândul său tot astfel cu adversarii politici, pe cari cu atâta ardoare îi pune grește? Pentru ce două măsuri? Pentru ce două morale?

Astăvară, după retragerea dela putere a partidului poporului, cine pornise aceea campanie deșănțată de calomnii, însărcinată să trâmbejeze pretutindeni, că membrii fostului guvern, înainte de a pleca s'au repezit asupra tezaurului public să-l jefuiască, fugind fiecare minstru cu porția lui de pradă? Cine plătea gazetele ca să scrie asemenea murdării? Cine se îngrijea ca rușinoasele născociri să fie răspândite, cât mai stăruirot în presa străină? Cine? Aceiași oameni, cari reclamă o patriotică tăcere, nu față de o acuzație nedovedită, ci față de o slăbiciune mărturisită!..

E oarecare contradicție între cele două atitudini, nu găsiți?

O nouă definiție. — Nu resimțim nicio plăcere să spicuiem discursurile ținute de oratorii partidului național-țărănesc la diferitele întruniri convocate de-a lungul și de-a latul țării. Mai întâi, fiindcă n'am găsit nicăeri plăcerea în-

contestabilă a unei pagini de elocvență. Oamenii aceștia, cari se prefind revoltăți, nu sunt în stare să găsească un singur accent convingător, o singură notă de sinceritate. Noi știm, că, sub stăpânirea indignării, firea cea mai banală reușește să impresioneze cu strigăte de o adâncă frumusețe. Arma rece și simplă a logicii, se pricepe să implante o îndoială în cugetul celui mai rebel dintre adversari; dar numai pasiunea cucerește cu adevărat. N'am văzut așa ceva la niciunul din vorbitorii național-țărăniști. Nu sunt ei, oare, convingși de ce spun? N'au acumulat o provizie suficientă de ură? Nu sunt desul de exasperați? Adevărul e, că lectura interminabilelor cuvântări nu e o îndeletnicire agreabilă. Ai senzația că mesteci gumilastic.

Dar mai e și altceva. O repulsiune, care nu e numai decât estetică. Nicio dată n'am văzut acumulându-se, ca rod al unor colaborări atât de variate, o mai considerabilă cantitate de ușurință și răutate autohtonă. E, în privința aceasta, o atât de înduioșătoare emulație între tovarăși, încât, nu știi cui să adresezi primele felicitări. Iată-l, de pildă, pe d. Virgil Potârcă, șeful dela Craiova, care ne dă de veste, că: „*Peste o săptămână se vor întruni în Capitală reprezentanții tuturor ținuturilor, cari, ca allădată la întrebarea pusă lor de Avram Iancu dacă s'gata, vor răspunde: No, gata suntem*”. Revoluție, cum s'ar zice!... Se poate anunța, însă, un asemenea teribil eveniment, în condiții mai ridicole? Iar din partea cealaltă a țării, d. N. Adam dela Arad e tot atât de nemilos când declară: „*Partidul nostru a început lupta, care nu mai vrea să știe de pardon*“....

Am făcut acest ocol, ca să ne oprim, în cele din urmă, la Chișinău, acasă la d. Pantelimon Halippa, marele animator al opoziției național-țărăniște în Basarabia. Întâmplarea a voit ca d. Pantelimon Halippa să fi avut un rol rep-

rezentativ în evenimentele din primăvara anului 1918, când s'a hotărât unirea cu vechiul Regat a provinciei dintre Nistru și Prut. S'ar părea, că d. Pantelimon Halippa, disprețuind cinstea pe care istoria i-a făcut-o, își dă toate silințele să ne determine să uităm meritul său de atunci. Nu participă la nicio adunare, și, prin urmare, nu ține niciun discurs, fără să nu-și arate regretul, că trăiește în „închisoarea” României-Mari, fără să nu proclame, că „era mai bine în Rusia țaristă”, și fără să nu-și exprime îndoiala, dacă, pus încă odată în situația de a se uni cu „ciocoi” dela București, ar mai săvârși o asemenea imprudență...

Pornit cum e împotriva „oligarhiei” române, d. Pantelimon Halippa nu putea să nu se constituie în apărător al cunoscutului agent bolșevic M. Gh. Bujor, care ispășește în clipa de față, în închisoare, nefericita inspirație de a fi ridicat armele împotriva patriei sale. Nepricepând o iotă din doctrina comunistă, lansând teoria (nebrevetată încă) după care *socialist* sau *muncitor* e unul și același lucru, d. Pantelimon Halippa are toate îngăduințele pentru numitul M. G. Bujor, victimă a idealismului și a bunătații sale fără margini. „Bine, dar protejatul dumitale a dezertat din armata română, a trecut la bolșevici, a organizat atacul împotriva frontierei basarabene... Ce zici la asta?” Să nu credeți, că d. Pantelimon Halippa nu găsește răspuns. Inimosul luptător profunde, că M. Gh. Bujor n'a dezertat, ci... „s'a expatriat...” Și tocmai fiindcă a binevoit să se întoarcă mai târziu din pribegie, să renunțe la exilul său benevol, nu e un motiv să fie băgat la pușcărie!

Nu vă spuneam, încă dela început, că nu e nicio plăcere să spicuiști discursurile oratorilor național-tărăniști? Nici din punct de vedere al formei literare, nici din punct de vedere al

fondului românesc. Dacă, totuș, după aceste exhibiții de stil și compoziție, guvernul d-lui Vintilă Brătianu se va da la o parte ca să facă loc, fără îtgiversări, cârmuirei d-lor Adam, Potârcă și Halippa, să nu ni se ia în nume rău, dacă noi nu ne vom apleca, satisfăcuți, până la pământ, și dacă vom refuza să strigăm: „Trăiască democrația!”

Sentințe literare. — Comentatorii de rea credință, sau, în cazul cel mai fericit, nepricepuți, ai *Mesterului Manole* n'au dezarmat de tot, deși piesa dlui Octavian Goga, recoltând un triumf artistic din seara cea dintâi a reprezentării ei, se menține ca un mare succes al actualei stagiumi pe afișul Teatrului Național din București. Cel mai proaspăt detractor al legendei mănăstirei dela Argeș ni se înfățișează *post festum* în frumosul viesmânt de hârtie velină al unei publicații cu poze: E d. Jean Al. Vasilescu, mai bine cunoscut sub pseudonimul franco-român de Valjean, deputat liberal, avocat pentru toate partidele, și, în orele sale libere, autor de comedioare într'un act. Acum câțiva ani, d. Valjean Al. Vasilescu Jean a încercat să joace, la lumina aprinsă a rampei, rolul unei judecător de instrucție. A fost un spectacol lamentabil, asupra căruia cortina a trebuit să cadă repede. Dar, de atunci, victimă inocentă a unei interpretări neisbușite, d. Al. Vasilescu Jean Valjean a contractat printre culise o pasiune iremediabilă pentru arta dramatică. Astăzi, în revista *Vremea*, al cărui director literar s'a proclamat, îl numește pe d. Octavian Goga „teatralistul de Rășinari,” iar despre *Mesterul Manole* afirmă, pe cuvânt de onoare, că e o piesă „foarte proastă”. Ne vom feri cu tot dinadinsul să aducem vreo știrbire acestei convingătoare sentințe, arătându-ne, în schimb, toată admirația pentru stilul lapidar în care ea se exprimă. Pentru a ne face toată datoria, vom

adăuga chiar, cu aceeași increzătoare siguranță, care nu mai are nevoie de argumente, că d. Vasilescu Jean Al. Valjean e cel mai spiritual membru al partidului dela putere (după d. Jean Th. Florescu, se înțelege!) iar *Fata Morgana*, cea mai nouă capod'operă a simpaticului diletant, e singura lucrare de valoare, cu care literatura noastră dramatică modernă se poate prezenta în condiții decente dincolo de frontieră...

Ne-am înțeles!...

Teodorescu-Sion. — Nu pot să nu reamintesc surprinzătoarea impresie pe care am avut-o acum câțiva ani, vizitând expoziția lui Teodorescu-Sion.

Un material autohton, cules cu o rară distincție de ochi, dinamizat de o bogată și originală imaginație, fixat de o inteligentă pensulă de artist, plasa un punct proeminent în arta picturală. Era, într'adevăr, în pictura lui Teodorescu-Sion un tumult artistic care surprindea, o măgulitoare înțelegere a vieții noastre naționale. Pornit din același punct trigonometric cu Grigorescu — poetul seninătății și liniștei — Teodorescu-Sion se desfăcea brusc din pulsul ritmului larg, plasându-se într'o linie frântă brutal, un ritm precipitat, o atmosferă de superstiție și muncă. Tablourile erau sumbre, confursionate de gândire și de prevestiri fatidice. Peste culoare se întindeau umbre mari, de dincolo de chear, dintr'o ideologie aspră de o viață țărănească. Nu pot uita: *Prânzul Haiducilor*, *Fântâna lui Manole*, *Păstoria din Vrancea*, etc.

Am revăzut pe Teodorescu-Sion. Lumina a năpădit, țărani au dispărut, expoziția, ca o hârtie de furnesol, a luat o altă culoare. Mă opresc în fața unor ciclamene, *Cumpărata de Popescu*... Quintus și-l regret pe Teodorescu-Sion cel de acum câțiva ani.

D. Cr.

Găetan și democrația. — Nu se poate spune, că presa dela noi nu se pricepe să exploateze până la saturație subiectele senzaționale, pe cari întâmplarea i le pune la dispoziție. Afacerea stupefiantelor și crima lui Găetan au fost două fapte diverse palpitate, cari au alimentat din belșug rubrica scandaluoasă a gazetelor domnice să-și sporească tirajul.

Amănuntele cele mai scârboase au fost date în vileag, cu o sadică plăcere de a desvălui publicului neștiutor anumite vicii ascunse, cari, după concepția ciudată a pseudo-purificatorilor de moravuri, nu pot fi combătute mai bine decât popularizându-se în cercuri cât mai largi. E o operă de vulgarizare a turpitudinilor morale, a cărui utilitate noi n'o vedem nicăeri. Subt pretextul profilaxiei etice, se scoate de subt teascul fiparului o proză pornografică, pe care cenzura moravurilor are datoria hotărâtă să o oprească din circulație.

Mai e însă și o altă latură a chestiunii care dă de gândit. Afacerea stupefiantelor și crima lui Găetan s'au transformat în coloanele unor anumite cotidiene democratice, într'o adevărată campanie de defăimare a clasei noastre conducătoare, înfățișată, cu acest prilej, subt cele mai degradatoare aspecte. S'ar zice, că toată societatea românească trage pe nări praf alb de cocaină și fiecare tânăr din așa numita noastră lume bună poartă în buzunarul paltonului, pregătite pentru crimă, un ciocan de automobilist și o sticlă cu benzină...

Lucrurile nu stau tocmai așa. Generalizarea aceasta a unor turpitudini izolate, cari nu sunt apanajul vreunei clase sociale, e cu totul nepotrivită și pe de-asupra, nedreaptă. Iar, când întrebunțează un anumit limbaj de răscruce, se chiamă, în bună vorbă românească, adevărată jigănie!

Cenzurat: Bindea.